

IRJA ASKOLA FRA JÄRVENPÄÄ: DEN STØRSTE FARE FOR DIAKONIEEN ER

Menighetens snevre virkelighetsforståelse

– Den største fare for diakonien er den snevre forståelse menigheten har av virkeligheten. Vår egen redsel, våre holdninger og moralbegrep justerer altfor ofte virkelighetens smertegrense for snevert. Disse murer hindrer mennesker i å tale med oss med de rette begrep om ting som er helt reelle for dem selv, hevdet Irja Askola fra menighetsinstituttet på Järvenpää i Finland. Hun var en av hovedforedragsholderne på nordisk diakonise- og diakonmøte 15.-19. juni. Møtet ble avholdt på Hotel Rantasipi Ikituuri i Åbo i Finland og var det andre norske «diakonisse-møtet» som også har invitert diakoner.

I dette foredraget spør teol. mag. Irja Askola om hvordan diakonien kan holde tre viktige bakgrunns-spørsmål levende: Hvordan skal man bidra til en jevn fordeling av velferdssamfunnets ressurser? Hvordan kan menneskers hverdagskunnskap bli en del av kirkens og samfunnets planleggingsprosesser? Og, hvordan skal man hindre at samfunnets mål bare blir å avverge lidelse, smerte, mislykkethet og død, slik at ikke alle ressurser går til å maksimere fremgangen på de sterke voksnes vilkår? (Foredraget er noe forkortet av red.).

Av Irja Askola

De rätta frågor

Då vi nærmer oss vårt tema «Diakonin bland människorna» står vi framför konflikten: Vad är den rätta måttstocken då man beskriver nöden bland dagens människor och kyrkans verksamhet bland dem. Då diakonin talar om människan, borde vi då tala om dem, som nås av diakonin eller om dem som aldrig kommer in i diakonins statistik eller samhällets socialvårdssystem. Vad vill vi egentligen höra då vi talar om diakonin bland människor?

Då vi börjar grubbla över diakonins ställning bland människorna måste vi först definiera vårt eget förhållande till diakonin. Den första uppgiften och ständiga tyngdpunkten som utvecklades av diakonin betyder för oss och till vilka slutsatser det förbinder oss. För mig är diakoni att delta i all den verksamhet som möjliggör och befrämjar rättvisans, sanningens, frihetens – och kärlekens förverkligande såväl i vårt eget samhälle som i hela mänsklighetens liv. På så sätt blir diakonin en del av den mångsidiga process, i vilken det frågas, hur livet kan vara meningsfullt både nu och för kommande generationer. Diakonin blir en samhällelig bruksvara som vuxit upp ur den kristna tron. Dess mål är ett liv, som personligt, samhälleligt, nationellt och

internationellt skulle vara meningsfullt.

Många skakar misstroget på huvudet vid denna definition: «Om diakoni är allting generellt gott, förlorar den inte sig själv?» Själv ställer jag mig frågan: «Om diakonin i nutidens välfärdssamhälle inskränker sig endast till enskilda vårdåtgärder, förlorar den inte just då sig själv och överger majoriteten av människorna?»

Diakoni, som lever i människors värld, kan inte nöja sig med att se endast de personer som traditionellt hör till «våra åtgärds- och mållistor». Den diakonin, som lever i människors värld, delar männi-

skornas lidanden då den frågar tillsammans med andra: på vilket sätt kunde vårt samhälle och vår värld vara ett ställe, där allt fler kunde ha chans att uppleva sitt liv som betydelsesfullt? I praktiken blir denna fråga ett arbetsfält såväl för teologisk undersökning som för analyserandet av vardaglig arbetserfarenhet.

Tolkar för de nedtystade

För utvecklades av diakonin måste vi lära oss att fråga enkla saker: Vad händer det enligt oss på den ort där församlingen är känd för sin diakoniverksamhet? För vad och vilka finns diakonin i församlingen?

forts. fra s. 4

Vem förverkligar diakonin i församlingen? Vad skulle i detta nu vara lika banbrutande verksamhet som fång- och handikapparbetet var på sin tid? Den skandinaviska diakonin har en förpliktande tradition: Kyrkan kunde på sin tid ta upp människor med sådana problem, som andra inte kunde eller ville bemöta eller som det inte var nödvändigt eller lämpligt att bry sig om enligt den allmänna opinionen. I detta har vi i dagens diakoni brytit mot traditionen: diakonin känner i sina texter och i sin verksamhet närmast de personer, som det redan diskuteras om då människor, som arbetar inom den sociala, samlas. Vi fungerar för sällan som tolkar för de nedtystade och ohörda i den offentliga diskussionen!

«Allt går betre»

Den andra tvivlande huvudskakningen kommer nu: «Har vi nu av dessa nedtystade och förtryckta, går det inte alls om allt kanske bra i de nordiska länderna, speciellt om man själv vill det?» Denna tvekan lottar diakonins problem, som jag kallar problemet att skaffa information. Vi kan bevara «bilden av samhället där allt går bra» precis så länge som vi riktar församlingsverksamheten endast till de personer som vet våra begrepp och som tar endast de kriser, som vår utbildning känner till. Som den största orsaken för diakonin ser jag den snäva viljen församlingen har av verkligheten. Våra egna rädslor, attityder och moralbegrepp justerar alltför ofta verklighetens smärtgräns för nävt. Dessa murar hindrar människor från att tala med oss med åtta begrepp om för dem själva eller saker.

Verk, utbildningsmål och festtal inte sammanfallande

På diakonins fält möter man människor av två olika slag. En del äger att det nog finns arbete för diakonin och de förblir anhängare för diakonins anspråkslösa och låga profil. Men samtidigt blir de ofta

stötta om samhället i sina beslut tar detta budskap på allvar och underskattar diakonins yrkes- och funktionsmässiga resurser. En del talar för diakonins höga profil och ser diakonins möjligheter rentav som växande också som socialpolitikens samarbetskumpan. Samtidigt märker de att det i församlingens grundverksamhet och till och med i utbildningen finns förvånansvärt lite gemnåle för den höga profilens mål.

Diakonins egen identitet är enligt mig oklar: verk, resultat, utbildningsmål och festtal är inte för en utomstående åskådare sammanfallande. För vem finns diakonin? Skall den betjäna åldringar i allmänhet, i samarbete med kommunens socialvård eller speciellt de åldringar, som inte kan eller behöver nåt av den kommunala socialvården? Skall diakonin finnas till i första hand för de människor som stör sin omgivning på grund av sina egna kriser eller för dem vars kriser är osynliga och inte hörs i samhället men som ändå är onda och verkliga. Själv ser jag diakonins utmaning för det första i de personer som inte «tillhör något system», i dem som vårt utbildnings- och kunnskaps-samhälle lämnar utanför, i dem «det inte finns av i ett gott samhälle». För det andra ser jag diakonins utmaning i dem som klarar av sitt liv, sina uppgifter och kriser ensamma – som ordentliga medborgare – men som saknar möjligheter till vänskap, fungerande människoförhållanden och till ett meningsfullt och rikt liv.

Sten i egen sko

Det har någongång frågats «skall man i kyrkan alltid tala om grusvägarnas problematik endast i stora drag, om foten skavas av en sten i den egna skon.» Vi är själva som ett församlingssamfund i kris och vi gör alltför ofta våra problem till allmänna målsättningsteman och rekommendationer för kommittéer. Vi kommert alla ihåg församlingarnas administrativa organs sammanträden, där diakonins problem har konstaterats vara brist på anslag

och tjänster. Jag underskattar inte detta problem men jag tänker samtidigt att det i denna form för avgörande gömmer sig också alltid denna «fara för allmänna grusvägarnas problematik», då problemens analyserande och det egna ansvaret i avgörandena uppfattas utifrån, inte som något personligt.

Mot att vara kristna

Diakonins tyngdpunkt skall också sättas framför allt i granskandet av de egna församlingsmedlemmarna. Vi saknar inte i första hand tjänster eller anslag utan visioner, kunskap och mod att vara kristna! Till att vara kristen hör också ett positivt intresse för det omgivande samhället och människorna; enligt vår tro är vi ansvariga för denna jords bevaring och odling och just på denna jord skall till liten, glädjen och hoppet bland människorna genomföras.

Församlingen kunde vara stället, där människorna skulle kunna hitta de dolda resurserna i sig själv och berika både sitt eget och andras liv. Församlingen kunde vara stället där «offren för det tunna och stressande livet» skulle få en upplevelse av delaktighet, samhörighet, livets fest och sin egen behövlighet. Församlingen har pengar, utrymmen, utbildningsresurser och, framför allt, en ideologi om att hjälpa varandra. De vanliga församlingsmedlemmarna har den lokala sakkännedomen. Revolutionen inom diakonin börjar i att de, till vilka diakonin hör, det vill säga de vanliga människorna tar vid sidan om sk. professionella diakonerna del i verksamheten. Kyrkans diakoni kan aldrig helt delegeras åt «specialistkretsar», för det är frågan om en kristens sätt att leva. Diakonins grundstyrka är att den förhåller sig allvarligt till varje församlingsmedlems möjlighet att vara en del av den process, i vilken man minskar människans smärta och desperation samt skapar mod och förutsättningar för ett betydelsefullt liv och en livsduglig framtid såväl på det personliga planet som också globalt.

forts. s. 10

Overganger

over fra s. 5

Målgrupperna splittrar diakonin

Ju längre samhällets socialpolitik utvecklas, desto mer tvivelaktigt blir lokalförsamlingarnas diakonis sätt att uppdelat målgrupperna enligt ålder och problem. Då splittras diakonins tyngdpunkter på t.ex. handikappade, äldre och anstaltpatienter. Det andra alternativet är att i lokalförsamlingen fråga, vems människovärde inte förverkligas inom vårt verksamhetsområde.

Som först skall man söka upp de personer vars liv på grund av en yttre personlig faktor eller en inre skada är varaktigt otillfredsställande. Till denna grupp hör naturligtvis en del handikappade, en del anstaltpatienter och en del äldre. Men också en avsevärd del av vårt samhällets nyfattiga. De tunna livets offer, ensamma och så kallade specialungdomar. Till den andra granskingsgruppen hör de vars liv är otillfredsställande på grund av yttre faktorer, beroende av dem själva. I denna grupp finner man en del arbetslösa, en del skillsmäsofamiljer, en del handikappades föräldrar, personer, vars egna resurser inte räcker till att klara av krisen och klarlägga sig en ny livssituation.

Humanitär tyngdpunktklassificering

Denna, ur humanitär synvinkel analyserade tyngdpunktklassificering, kräver av diakonin tre sätt att närma sig problemet. För det första är det frågan om att skapa ett smidigt och ändamålsenligt krishjälpssystem. För det andra är det frågan om förmågan att i kyrkan och i samhället skapa plats för de frågor som är reella i människornas liv, frågor, som också innehåller berättigade förändringstryck mot vår lagstiftning, livsstil och mot våra attityder. För det tredje är det frågan om att skapa ett varaktigt och

fungerande stöd- och hjälpsystem för människor som, av en eller annan orsak, inte uppfyller samhällets «fodringar att klara sig själv» samt för dem som saknar ekonomiskt eller psykiskt stöd för sitt liv. Kyrkan, som inte känner igen de fattiga, sjuka, trötta, nedtystade eller dem, som dömts till ensamhet i sin omgivning, överger sin uppgift och förnekar något av sin Gud.

Vardagens sakkunskap

Frisören, läraren, busschauffören eller hemmamamman i vårt arbetsdistrikt kunde kanske beskriva vår egen församlings diakoniska utmaningar bättre än de «socialtiska yrkesföreläsarna». Varför kunde vi inte ta deras sakkunskap om vardagen till en gemensam resurs för diakonin? Man måste också fråga sig varför vi som församling inte hjälper vuxna i medelåldern till att i större grad bli en del av diakonins resurser från basen av deras egna behov: Å ena sidan finns det en äldre som lever ensam i sin glädje och sorg och som skulle vilja vara en «behövd farmor» oftare än bara under skolloven – å andra sidan en ensamförsörjande mor i en förort, som gärna skulle träffa vuxet sällskap oftare än endast på sin semester. Å ena sidan en av sitt krävande arbete betyngd medelålders person som på sin fritid skulle vilja känna «annorlunda ansvar» genom att hjälpa människor – å andra sidan en utlänning bosatt i Finland, en villkorligt frigiven fånge eller ett barn som bor i barnhemmet, människor, som skulle vilja bli «en del av en familj» ens för några timmar i veckan.

Diakonin har en möjlighet att hjälpa de vuxna i välfärds-Finland till att uppleva mänsklighet, delaktighet, livets fest! Vem är fattig i den här staden, var bor de som ständigt kämpar med inkomstsvårigheter, vem gråter sig ständigt till

sömn, vem dricker på grund av brist på livsmening, vilka blir ständigt missförstådda och behandlade enligt det, vem saknar mod för att försvara sina egna rättigheter. Den dolda, omoderna, avvärjda nöden är diakonins grunduppmaning och dess grunduppgift är att koordinera behoven och resurserna på ett förnuftigt sätt.

Tre bakgrundsfrågor

Till sist konstaterar jag tre bakgrundsfrågor som diakonin, då den är verksam bland människor, måste ånyo fråga sig själv.

1. Hur garanteras, att välfärden som det samhälleliga välståndet för med sig delas jämnt bland alla dess medlemmar. Tillhör frågan om dagens fattiga och som dagens rättvisa fortfarande diakonin? Hur kunde vårt samhälles välfärd – såväl den ekonomiska som den psykiska – vara meningsfullt delbar? Diakonin, i så fall att den glömmet att ständigt grubbla över denna fråga, överger påverkarens och profetens roll som hör till dess väsen.

2. Hur garanteras, att så kallade vardagskunskapen blir en del av kyrkans och samhällets planeringsprocesser. Diakonin representerar som bäst en stor sakkänedom i var dagens smärta finns och för vem det går dåligt i detta välfärdssamhälle. Att medla denna verklighet till beslutsfattarna samt att uppmuntra dessa människor till att förändra sina egna och andras liv är den profetiska diakonins plikt. Det byråkratiska språket som används i samhällets lagstiftning och statistik lämnar den verkliga sakkunskapen oanvänd: vi tror endast på det språk i vårt planeringssystem och som presenteras i form av betänkanden. Istället för att läsa dessa, borde vi som beslutsfattare inom diakonin också kunna läsa tecknen av ofog, ordlöshet och rock samt kunna

over til s. 15